

Kārtība, kādā iestādes ziņo Eiropas Prokuratūrai (EPPO) saistībā ar aizdomām par krāpšanu pret ES finanšu interesēm

Ievads

Pirms 2021. gada tikai valsts iestādes varēja izmeklēt un celt apsūdzību par noziegumiem pret ES budžetu, bet viņu pilnvaras apstājās pie valstu robežām. ES struktūrām, piemēram, Eurojust, Eiropolam un ES krāpšanas apkarošanas birojam (OLAF), nav vajadzīgo pilnvaru veikt kriminālizmeklēšanu un kriminālvajāšanu.

Sākot ar 2019. gada 6. jūliju, dalībvalstīm jāievieš Direktīva (ES) 2017/1371 par cīņu pret krāpšanu, kas skar ES finanšu intereses krimināltiesībās, transponējot to valsts tiesību aktos (PIF direktīva). PIF direktīva ir instruments dalībvalstu krimināltiesību saskaņošanai noziegumu pret ES budžetu jomā, kā arī ir pamats Eiropas Prokuratūras (EPPO) izveidei.

EPPO (www.eppo.europa.eu) ir neatkarīga un decentralizēta ES prokuratūra, kura ir atbildīga par izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un apsūdzības celšanu par noziegumiem pret ES budžetu, piemēram, krāpšanu, korupciju vai pārrobežu PVN krāpšanu. Šobrīd EPPO piedalās 22 ES valstīs. Pamatā EPPO darbībai nosaka Padomes 2017. gada 12. oktobra Regula (ES) 2017/1939, ar ko īsteno ciešāku sadarbību Eiropas Prokuratūras (EPPO) izveidei (EPPO Regula).

EPPO darbojas kā vienots birojs visās iesaistītajās ES valstīs un apvieno Eiropas un valstu tiesībsardzības centienus vienotā, vienmērīgā un efektīvā pieejā. EPPO veidota divos līmeņos: centrālajā un valsts līmenī. Centrālo līmeni veido Eiropas galvenais prokurors, divi tā vietnieki un 22 Eiropas prokurori (pa vienam katrai iesaistītajai ES valstij). Decentralizēto līmeni veido Eiropas deleģētie prokurori, kas atrodas iesaistītajās ES valstīs. Centrālais līmenis uzrauga valsts līmenī veiktās izmeklēšanas un kriminālvajāšanas. Izmeklēšanu un kriminālvajāšanu savā ES valstī veic Eiropas deleģētie prokurori.

Atbilstoši EPPO Regulas nosacījumiem ES fondu administrējošās iestādes ziņo EPPO par jebkādu noziedzīgu rīcību, kas varētu būt tā kompetencē.

Šis dokuments ir izstrādāts kā praktiski norādījumi ES fondu administrējošajām iestādēm EPPO Regulas nosacījumu par ziņošanu EPPO izpildei. ES fondu administrējošās iestādes ir aicinātas ņemt vērā šo dokumentu, aktualizējot savas iekšējās procedūras.

1. Ja ES finansējuma (fondu, instrumentu vai citu programmu) administrēšanā iesaistītā Iestāde (turpmāk – Fondu iestāde), veicot ES finansējuma izmantošanas (fondu, instrumentu vai citu programmu) administrēšanu, konstatē iespējamu nelikumīgu rīcību vai citu rīcību, kas neatbilst ES fondu ieviešanas nosacījumiem un **rada aizdomas par krāpšanu, kas skar ES finanšu intereses**, Fondu iestāde par to ziņo EPPO¹.

¹ Fondu iestādes sagatavotos ziņojumus nosūta Eiropas deleģēto prokuroru birojam Latvijā un vienlaicīgi arī Eiropas prokuroram.

2. EPPO kompetence aptver noziedzīgus nodarījumus, kas apdraud ES finanšu intereses un kas ir paredzēti PIF direktīvā, kā arī nodarījumus, kas ar tiem ir nesaraujami saistīti, un EPPO ir atbildīga par izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un apsūdzības celšanu pret tādu noziedzīgu nodarījumu izdarītājiem un līdzdalībniekiem.
3. Ziņošana EPPO attiecas uz gadījumiem, kad Fondu iestāde konstatē iespējamu noziedzīgu rīcību, par kuru saskaņā ar Krimināllikumu ir paredzēta kriminālatbildība, un varbūtējā noziedzīga nodarījuma rezultātā ir radīts vai var tikt radīts kaitējums ES finanšu interesēm vismaz 10 000 EUR apmērā. Ziņu sniegšana, kas norāda uz augstākminēto iespējamu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu, prioritāri veicama EPPO.²
4. Saskaņā ar EPPO regulas 24.panta ceturto punktu ziņojumā EPPO ietverama vismaz šāda informācija:
 - 4.1. **Informācija par projektu:** norādot Fondu iestādi, fonda nosaukumu, projekta numuru un nosaukumu, finansējuma/ atbalsta saņēmēju;
 - 4.2. **Projekta īstenošanas periods** (no/līdz): par projekta uzsākšanas brīdi uzskatot datumu, ar kuru tiek noslēgts līgums ar finansējuma/ atbalsta saņēmēju vai lēmuma datumu, ar kuru iestāde pieņem lēmumu par līdzekļu piešķiršanu finansējuma/ atbalsta saņēmējam vai citu pamatojumu, ar kuru noteikts, ka finansējuma/ atbalsta saņēmējam tiks sniegts atbalsts projekta realizācijā;
 - 4.3. **Projekta finansējums:** norādot projekta kopējo summu, projektā piesaistīto finansējuma avotus un to procentuālās proporcijas, atsevišķi uzskaitot: (1) ES fonda daļu, (2) nacionālā finansējuma daļu, ja tāda ir (valsts finansējums, pašvaldības finansējums), (3) finansējuma/ atbalsta saņēmēja daļu (pašu finansējums);
 - 4.4. **Ja projekts vēl ir īstenošanas stadijā:** norādot (1) cik liels finansējums jau ir izmaksāts uz ziņojuma iesniegšanas dienu (summas un izmaksas datumi), (2) informāciju par to, kad plānots izmaksāt nākamo finansējuma daļu (summas un izmaksas datumi), (3) vai uz ziņojuma sagatavošanas brīdi Fondu iestādes izvērtēšanā ir finansējuma / atbalsta saņēmēja iesniegti maksājuma pieprasījumi (cik un kādā apmērā);
 - 4.5. **Iespējamo zaudējumu apmērs:** norādot projekta ietvaros izmaksātās summas, izmaksai apturētās summas, kā arī piemēroto korekciju apmērus naudas izteiksmē. Papildus norādot vai ir uzsāktas kādas darbības nepamatoti izmaksāto līdzekļu atgūšanai, minēto procedūru progresu uz ziņojuma iesniegšanas brīdi, tai skaitā, jau atgūto un atgūstamo summu apmērus.
 - 4.6. **Finansējuma veids/avots:** norādot vai piešķirts grants, dotācija, aizdevums, cita veida finansējums;

² Fondu iestāde ziņo par neatbilstībām, kas klasificētas kā "Aizdomas par krāpšanu vai organizēto noziedzību" vai "Krāpšana" un kas ietekmē summu vismaz EUR 10 000 apmērā no fondu ieguldījuma (neatkarīgi no tā vai konstatētās neatbilstoši veikto izdevumu summas ir/nav deklarētas EK).

- 4.7. **Faktu apraksts:** norādot projekta mērķi, konstatētās krāpšanas pazīmes (sarkanos karogus un noziedzīgu nodarījumu tipoloģijas), konstatētos pārkāpumus, iespējamo juridisko kvalifikāciju, pārkāptās tiesību normas (gan ES, gan nacionālos normatīvos aktus), kā arī visu pieejamo informāciju par cietušajiem, aizdomās turētajiem un citām iesaistītajām personām un citu attiecināmu informāciju;
- 4.8. **Pielikumi:** Projekta lietas dokumenti, citi ziņojumu pamatojoši un uz to attiecināmi dokumenti.
5. Pirms ziņojuma iesniegšanas EPPO Fondu iestādes ziņojuma projektu kopā ar paredzēto iesniedzamo dokumentu sarakstu nosūta Eiropas deleģētam prokuroram, kurš ir noteikts kā Fondu iestādes kontaktpersona, sākotnējai caurlūkošanai. Tādā veidā radot iespēju konsultatīvā sarakstē pārliecināties par ziņojumā ietvertās informācijas pietiekamību un nepieciešamās informācijas esamību.
 6. Fondu iestādei paralēli ziņošanai EPPO ir tiesības vērsties arī kādā no tiesībsardzības iestādēm (piem., Valsts Policijā (ENAP), Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā (KNAB), citā tiesībsardzības vai tiesu sistēmas iestādē), lai saņemtu nepieciešamo konsultāciju, vienlaicīgi par to informējot Eiropas deleģēto prokuroru biroju Latvijā un Eiropas prokuroru.
 7. Ja Fondu iestāde konsultācijas rezultātā vai patstāvīgi secina, ka, iespējams, ir konstatējamas noziedzīga nodarījuma, kas ir EPPO kompetencē, pazīmes, tā bez liekas kavēšanās ziņo EPPO.
 8. Gadījumā, ja izmeklēšanas iestāde jau ir uzsākusi kriminālprocesu un izmeklēšanas gaitā (piemēram, komunikācijā ar Fondu iestādi) tiek identificēts, ka izmeklējamais noziedzīgais nodarījums ir EPPO kompetencē, izmeklēšanas iestāde par to ziņo EPPO. Šādos gadījumos Fondu iestādei atsevišķi nav jāziņo EPPO.
 9. Ziņošana EPPO neskar neatbilstību ziņošanas procesu OLAF, izmantojot IMS³ (IMS arī turpmāk tiek sniegta informācija par neatbilstībām, kas tiek klasificētas, piemēram, kā “aizdomas par krāpšanu”).
 10. Ņemot vērā iepriekš minēto, Fondu iestādes tiek aicinātas pārskatīt Fondu iestāžu darbību reglamentējošos dokumentus (piemēram, kārtības, rīkojumus un procedūras, ja nepieciešams arī ārējos normatīvos aktos vai citus dokumentos), un nepieciešamības gadījumā kā primāro ziņojuma saņēmēju norādot EPPO, lai nodrošinātu, ka EPPO savlaicīgi saņem ziņas par iespējamiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas apdraud ES finanšu intereses.
 11. Fondu iestādes tiek aicinātas pārliecināties, ka ES finansējuma ieviešanas tiesiskais regulējums - normatīvie akti, līgumi ar finansējuma saņēmējiem vai citi dokumenti paredz finansējuma saņēmējam pienākumu paziņot attiecīgajai Fondu iestādei, ja

³ OLAF uzturēta Neatbilstību vadības sistēma (*Irregularity Management System*)

Finansējuma saņēmējam ir zināma vai tam ir aizdomas par ES finansējuma iespējamu krāpšanu viņa īstenotajā projektā.

12. EPPO kontaktinformācija:

12.1. **Eiropas prokurors** Eiropas Prokuratūras Patstāvīgās palātas vārdā un saskaņā ar tās sniegtajiem norādījumiem uzrauga Eiropas deleģēto prokuroru darbu (izmeklēšanas uzraudzību, izmeklēšanu, kriminālvajāšanu, iztiesāšanu) Latvijā. Kontakti oficiālai saziņai: e-pasts: Gatis.Doniks@ext.ec.europa.eu, tel.+352 430137492.

12.2. **Eiropas deleģētie prokurori** rīkojas EPPO vārdā Latvijā, un viņiem ir tādas pašas pilnvaras kā valsts prokuroriem attiecībā uz izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un lietu nodošanu tiesai. Eiropas deleģētie prokurori tieši uzrauga un vada EPPO kompetencē esošo noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu, realizē kriminālvajāšanu un apsūdzības uzturēšanu tiesā. Kontakti oficiālai saziņai: Eiropas deleģēto prokuroru birojs Latvijā: Kalpaka bulvāris 6, Rīgā, LV-1801, tālrunis: +371 67504020, e-pasts: EPPO@lrp.gov.lv.

1.pielikums: saraksts ar noziedzīgajiem nodarījumiem, kas apdraud ES finanšu intereses (saraksts ir informatīvs un nav izsmeļošs).

ES finansējuma (fondu, instrumentu vai citu programmu) iespējamās krāpšanas gadījumi, par kuriem jāziņo EPPO (virs EUR 10 000)

Nr.	PIF direktīvā ⁴ noteiktie noziedzīgie nodarījumi (detalizēti zemāk aiz šīs tabulas), par kuriem jāziņo EPPO, ja tie skar Eiropas Savienības finanšu intereses	Krimināllikums (panti, kas ievieš PIF direktīvu) <i>Iespējami arī citi Krimināllikumā paredzēti noziedzīgi nodarījumi, ja tiem ir saikne ar ES finansējuma krāpšanu.</i>
1.	3.panta Krāpšana, kas skar Savienības finanšu intereses 2.daļas a) un b) punkti	177.pants. Krāpšana 177. ¹ pants. Krāpšana automatizētā datu apstrādes sistēmā 179.pants. Piesavināšanās 180.pants. Zādzība, krāpšana, piesavināšanās nelielā apmērā 210.pants. Kredīta un citu aizdevumu negodprātīga saņemšana un izmantošana 275.pants. Dokumenta, zīmoga un spiedoga viltošana un viltota dokumenta, zīmoga un spiedoga realizēšana un izmantošana
2.	4.panta Citi noziedzīgi nodarījumi, kas skar Savienības finanšu intereses 2.daļa	320.pants. Kukuļņemšana 323.pants. Kukuļdošana
3.	4.panta Citi noziedzīgi nodarījumi, kas skar Savienības finanšu intereses 3.daļa	179.pants. Piesavināšanās 317.pants. Dienesta pilnvaru pārsniegšana 318.pants. Dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana
4.	Tai skaitā par 1-3.p. minēto noziedzīgo nodarījumu mēģinājumu un līdzdalību:	
	5.pants Kūdišana, palīdzēšana un atbalstīšana, un mēģinājums	20.pants. Līdzdalība 15.pants. Pabeigts un nepabeigts noziedzīgs nodarījums

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2017/1371 (2017. gada 5. jūlijs) par cīņu pret krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses, izmantojot krimināltiesības, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32017L1371>

Izvilums no Eiropas Parlamenta un Padomes **Direktīvas (ES) 2017/1371 (2017. gada 5. jūlijs) par cīņu pret krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses, izmantojot krimināltiesības (PIF direktīva)**:

3. pants

Krāpšana, kas skar Savienības finanšu intereses

1. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka krāpšana, kas skar Savienības finanšu intereses, ir noziedzīgs nodarījums, ja tā izdarīta ar nodomu.

2. Šajā direktīvā par krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses, uzskata turpmāk norādīto:

- a) attiecībā uz izdevumiem, kas nav saistīti ar iepirkumu, – jebkura darbība vai bezdarbība, kura saistīta ar:
 - i) kļūdainu, neprecīzu vai nepilnīgu paziņojumu vai dokumentu izmantošanu vai iesniegšanu, kā rezultātā notiek līdzekļu vai aktīvu nelikumīga piesavināšanās vai to nelikumīga ieturēšana no Savienības budžeta vai budžetiem, ko pārvalda Savienība vai kas tiek pārvaldīti tās uzdevumā;
 - ii) informācijas neizpaušanu, ar ko tiek pārkāptas īpašas saistības, radot tādas pašas sekas; vai
 - iii) šādu līdzekļu vai aktīvu nepareizu izmantošanu, kas neatbilst mērķiem, kuriem tie tika sākotnēji piešķirti;
- b) attiecībā uz izdevumiem, kas saistīti ar iepirkumu, vismaz tad, ja tas ir darīts, lai gūtu nelikumīgu labumu pārkāpuma izdarītājam vai kādam citam, radot zaudējumus Savienības finanšu interesēm, – jebkura darbība vai bezdarbība, kura saistīta ar:
 - i) kļūdainu, neprecīzu vai nepilnīgu paziņojumu vai dokumentu izmantošanu vai iesniegšanu, kā rezultātā notiek līdzekļu vai aktīvu nelikumīga piesavināšanās vai to nelikumīga ieturēšana no Savienības budžeta vai budžetiem, ko pārvalda Savienība vai kas tiek pārvaldīti tās uzdevumā;
 - ii) informācijas neizpaušanu, ar ko tiek pārkāptas īpašas saistības, radot tādas pašas sekas; vai
 - iii) šādu līdzekļu vai aktīvu nepareizu izmantošanu, kas neatbilst mērķiem, kuriem tie tika sākotnēji piešķirti, un kas kaitē Savienības finanšu interesēm;

[...]

4. pants

Citi noziedzīgi nodarījumi, kas skar Savienības finanšu intereses

[...]

2. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka pasīva un aktīva korupcija, ja izdarīta ar nodomu, ir noziedzīgi nodarījumi.

- a) Šajā direktīvā “pasīva korupcija” ir civildienesta ierēdņa darbība, ar kuru viņš tieši vai pastarpināti pieprasa vai saņem jebkāda veida labumu sev vai kādai trešai personai vai akceptē šāda labuma apsoliņumu, lai veiktu darbību vai atturētos no saviem pienākumiem atbilstīgas darbības vai lai veiktu savas funkcijas tādā veidā, kas kaitē vai, ļoti iespējams, varētu kaitēt Savienības finanšu interesēm.

b) Šajā direktīvā “aktīva korupcija” ir jebkuras tādas personas darbība, kas tieši vai pastarpināti apsola, piedāvā vai dod jebkāda veida labumu civildienesta ierēdnim – viņam pašam vai kādai trešai personai –, lai viņš veiktu darbību vai atturētos no saviem pienākumiem atbilstīgas darbības vai lai veiktu savas funkcijas tādā veidā, kas kaitē vai, ļoti iespējams, varētu kaitēt Savienības finanšu interesēm.

3. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka līdzekļu nelikumīga piesavināšanās, ja izdarīta ar nodomu, ir noziedzīgs nodarījums.

Šajā direktīvā “līdzekļu nelikumīga piesavināšanās” ir darbība, ko veicis kāds civildienesta ierēdnis, kuram tieši vai netieši uzticēta līdzekļu vai aktīvu pārvaldība, ieguldot vai izmaksājot līdzekļus vai piesavinoties vai izmantojot aktīvus pretēji mērķim, kam tie bija paredzēti, un kas jebkādā veidā kaitē Savienības finanšu interesēm.

5. pants

Kūdišana, palīdzēšana un atbalstīšana, un mēģinājums

1. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka par kūdišanu un par palīdzēšanu un atbalstīšanu, lai izdarītu 3. un 4. pantā minētos noziedzīgos nodarījumus, ir piemērojams sods kā par noziedzīgu nodarījumu.

2. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka par mēģinājumu izdarīt jebkuru no 3. pantā un 4. panta 3. punktā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem ir piemērojams sods kā par noziedzīgu nodarījumu.